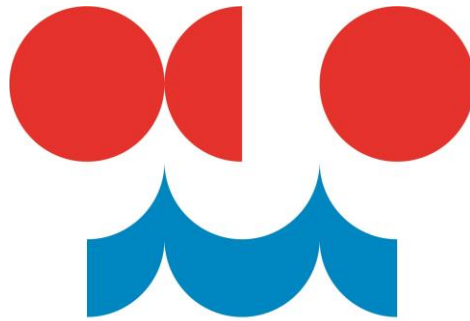

Český hydrometeorologický ústav
Úsek ochrany čistoty ovzduší

**Kvalita ovzduší a rozptylové podmínky
na území ČR**

ŘÍJEN 2015

Obsah

I. ÚVOD	2
II. METEOROLOGICKÉ A ROZPTYLOVÉ PODMÍNKY	3
III. ZNEČIŠTĚNÍ OVZDUŠÍ SUSPENDOVANÝMI ČÁSTICEMI PM₁₀	4
III.1 Denní koncentrace PM ₁₀ na městských a předměstských stanicích v říjnu 2015.....	4
III.2 Denní koncentrace PM ₁₀ na venkovských stanicích v říjnu 2015	5
III.3 Průběh denních koncentrací PM ₁₀ v říjnu 2015.....	6
III.4 Překročení hodnoty imisního limitu PM ₁₀ od počátku roku 2015	6
IV. KONCENTRACE OSTATNÍCH LÁTEK ZNEČIŠŤUJÍCÍCH OVZDUŠÍ	9
V. SMOGOVÝ A VAROVNÝ REGULAČNÍ SYSTÉM	9
KONTAKTY	9

Zpracovali:

Mgr. Lucie Kolářová, Oddělení informačních systémů kvality ovzduší, ČHMÚ Praha-Komořany

Bc. Hana Škáchová, Oddělení modelování a expertíz, ČHMÚ Praha-Komořany

Mgr. Lenka Crhová, Oddělení všeobecné klimatologie, ČHMÚ Praha-Komořany

Kvalita ovzduší a rozptylové podmínky na území ČR v říjnu 2015

I. ÚVOD

Úsek ochrany čistoty ovzduší Českého hydrometeorologického ústavu (ČHMÚ) vydává od listopadu 2014 zprávy hodnotící znečištění ovzduší a rozptylové podmínky v České republice za předchozí měsíc. Jejich účelem je poskytnout veřejnosti co nejnovější informace o kvalitě ovzduší.

Hodnocení vychází zejména z naměřených koncentrací suspendovaných částic PM₁₀, které představují jeden z hlavních problémů kvality ovzduší. Pokud v hodnoceném měsíci došlo i k výskytu neobvykle vysokých až nadlimitních koncentrací oxidu siřičitého, dusičitého a uhelnatého, budou ve zprávě vyhodnoceny i koncentrace těchto látek. Vyhodnocení znečištění ovzduší přizemním ozonem, tedy tzv. „letní“ znečišťující látky, je součástí zpráv za duben až září. Koncentrace ostatních látek s imisním limitem, tj. benzo[*a*]pyrenu a těžkých kovů, nelze vzhledem k procesu získání a zpracování odebraných vzorků zahrnout do měsíčních zpráv.

Z důvodů procesu zpracování dat jsou **do těchto hodnocení zahrnuta pouze neverifikovaná data ze stanic automatizovaného imisního monitoringu (AIM)¹ ČHMÚ a dalších přispěvatelů.** Verifikované koncentrace naměřené na stanicích AIM a koncentrace naměřené na manuálních stanicích jsou vyhodnoceny v rámci tabelární a grafické ročenky ČHMÚ, které vychází vždy během léta až podzimu následujícího roku.

Hodnocení meteorologických podmínek uvedené v kapitole II je prováděné na základě měření v meteorologické síti ČHMÚ. Výjimkou jsou rozptylové podmínky – ventilační index používaný k jejich hodnocení je počítán předpovědním modelem ALADIN. Celorepublikové průměrné a maximální teploty a průměry ventilačního indexu uvedené v obr. 4 jsou také výstupem modelu ALADIN.

Suspendované částice PM₁₀

Suspendované částice PM₁₀ jsou tvořeny směsí pevných a kapalných částic o aerodynamickém průměru menším, než 10 μm. Suspendované částice mohou být tvořeny různými chemickými složkami a jejich vliv na lidské zdraví a životní prostředí se odvíjí od jejich složení. Jejich součástí mohou být i polycyklické aromatické uhlovodíky a těžké kovy².

Hodnota imisního limitu pro průměrnou 24hodinovou koncentraci PM₁₀ je 50 μg.m⁻³. Legislativa připouští na dané lokalitě maximálně 35 překročení hodnoty imisního limitu za rok; při vyšším počtu je imisní limit považován za překročený.

VLIV NA ZDRAVÍ

„Krátkodobě zvýšení denních koncentrací suspendovaných částic frakce PM₁₀ se podílí na nárůstu celkové nemocnosti i úmrtnosti, zejména na onemocnění srdce a cév, na zvýšení počtu osob hospitalizovaných pro onemocnění dýchacího ústrojí, zvýšení kojenecké úmrtnosti, zvýšení výskytu kašle a ztíženého dýchání – zejména u astmatiků a na změnách plicních funkcí při spirometrickém vyšetření. Dlouhodobě zvýšené koncentrace mohou mít za následek snížení plicních funkcí u dětí i dospělých, zvýšení nemocnosti na onemocnění dýchacího ústrojí, výskyt symptomů chronického zánětu průdušek a zkrácení délky života zejména z důvodu vyšší úmrtnosti na choroby srdce a cév (zvláště u starých a nemocných osob) a pravděpodobně i na rakovinu plic. Tyto účinky bývají uváděny i u průměrných ročních koncentrací nižších než 30 μg.m⁻³. Při chronické expozici suspendovaným částicím frakce PM_{2,5} se redukce očekávané délky života začíná projevovat již od průměrných ročních koncentrací 10 μg.m⁻³.“

SZÚ 2014. Zdravotní důsledky a rizika znečištění ovzduší Odborná zpráva za rok 2013. Dostupné z WWW:
http://www.szu.cz/uploads/documents/chzp/ovzduši/dokumenty_zdravi/rizika_CR_2013.pdf.

¹ Neverifikovaná data z automatizovaných monitorovacích stanic mohou obsahovat chybné údaje a mohou být neúplná.

² EEA, 2013b. Every breath we take. Improving air quality in Europe. Copenhagen: EEA. [online]. [cit. 11. 11. 2014]. Dostupné z WWW: <http://www.eea.europa.eu/publications/eea-signals-2013>.

II. METEOROLOGICKÉ A ROZPTYLOVÉ PODMÍNKY

Říjen 2015 byl na území ČR teplotně normální, průměrná měsíční teplota 7,8 °C byla o 0,2 °C nižší než dlouhodobý průměr 1961–1990. Po teplejším období v první dekádě měsíce následoval výrazný pokles teplot, kdy se průměrná denní teplota vzduchu na území ČR po několik dní pohybovala výrazně pod hodnotami dlouhodobého průměru. V druhé polovině měsíce již nedocházelo k výrazným změnám teploty, která kolísala kolem hodnot dlouhodobého průměru. Měsíc říjen byl srážkově normální, průměrný měsíční úhrn srážek 51 mm představuje 121 % dlouhodobého průměru 1961–1990. Nejvýznamnější srážky spadly ve dvou několikadenních obdobích v první polovině měsíce. Průměrná délka slunečního svitu na území ČR byla pro tento měsíc pouhých 80 hodin, což činí 65 % dlouhodobého průměru 1961–1990.

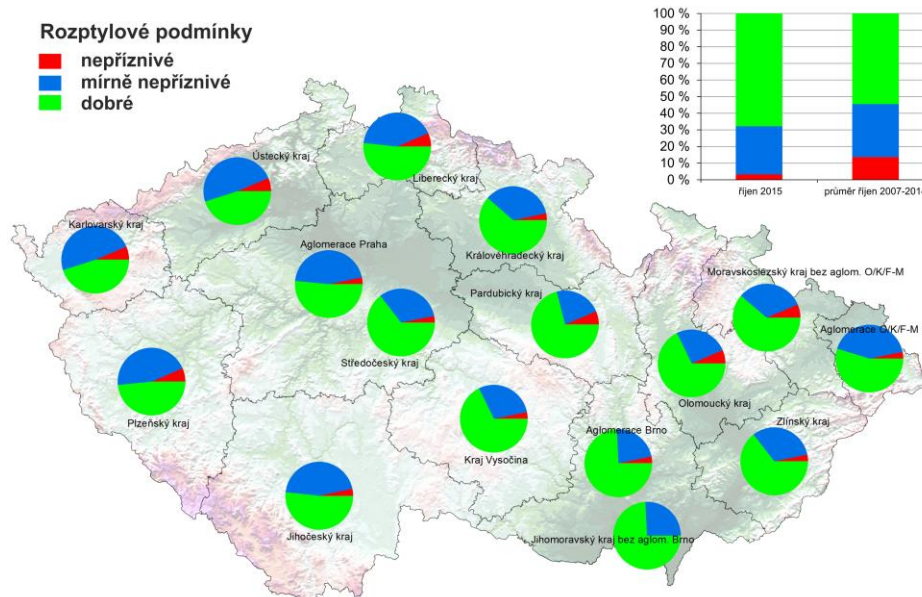
V říjnu 2015 panovaly v ČR v porovnání s dlouhodobým průměrem 2007–2014 zlepšené rozptylové podmínky (obr. 1a). V celorepublikovém průměru se dobré rozptylové podmínky vyskytovaly v 68 % případů, což znamená cca o 24 % více, než je dlouhodobý průměr. Nejvíce nepříznivých podmínek (6 %) se v říjnu vyskytlo v Plzeňském, Karlovarském, Ústeckém, Libereckém, Pardubickém Olomouckém a Moravskoslezském kraji. Nejvíce dobrých rozptylových podmínek (74 %) se vyskytlo v Jihomoravském kraji a v aglomeraci Brno. K nejvýraznějšímu zlepšení rozptylových podmínek oproti dlouhodobému normálu došlo ve Středočeském a Jihomoravském kraji a v aglomeraci Brno, naopak k nejvýraznějšímu zhoršení v Libereckém kraji.

VENTILAČNÍ INDEX

Kvalitu ovzduší určují kromě vlastních zdrojů znečišťování také rozptylové podmínky, které jsou určeny především rychlostí proudění a stabilitou atmosféry, úzce související s teplotním zvrstvením vzduchu. Při nejstabilnějších situacích teplota vzduchu s výškou roste (inverzní zvrstvení), naopak při nestabilním zvrstvení klesá teplota vzduchu s výškou rychleji, než je běžné. Čím je větší stabilita atmosféry, tím hůře dochází k vertikálnímu promíchávání a naopak.

Jedním ze způsobů číselného vyjádření rozptylových podmínek je ventilační index, který je definován jako součin výšky směšovací vrstvy a průměrné rychlosti větru uvnitř směšovací vrstvy. Směšovací vrstva je vrstva ovzduší, přiléhající k zemskému povrchu, kde probíhá promíchávání vzduchové hmoty v důsledku mechanické a termické turbulence. Čím intenzivnější je turbulentní promíchávání, tím větší je výška směšovací vrstvy. V podmínkách ČR nabývá ventilační index zpravidla hodnot od stovek do 30 000 m².s⁻¹. Hodnoty ventilačního indexu pod 1 100 m².s⁻¹ indikují nepříznivé rozptylové podmínky, hodnoty mezi 1 100 a 3 000 m².s⁻¹ mírně nepříznivé a hodnoty nad 3 000 m².s⁻¹ indikují příznivé rozptylové podmínky.

Situace s nepříznivými rozptylovými podmínkami neznamená nutně vysoké koncentrace znečišťujících látek. Obráceně ale můžeme říci, že k výraznému a plošně rozsáhlému překračování imisních limitů dochází téměř výhradně za mírně nepříznivých a nepříznivých rozptylových podmínek a za spolupůsobení dalších meteorologických faktorů (v případě PM₁₀ např. nízké teploty).

Obr. 1 Skladba ventilačního indexu v krajích a aglomeracích České republiky, říjen 2015

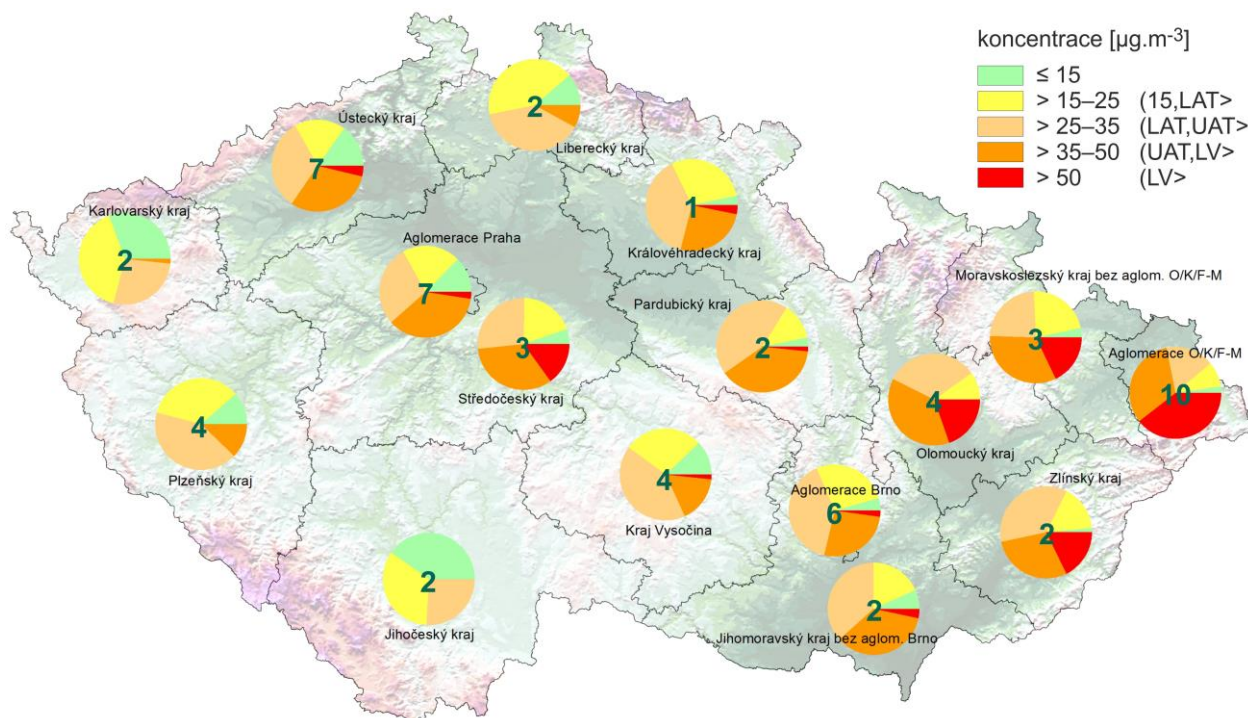
Zdroj: ČHMÚ

III. ZNEČIŠTĚNÍ OVZDUŠÍ SUSPENDOVANÝMI ČÁSTICEMI PM₁₀

III.1 Denní koncentrace PM₁₀ na městských a předměstských stanicích v říjnu 2015

Průměrné denní koncentrace PM₁₀ přesáhly v říjnu hodnotu imisního limitu (LV) **na městských a předměstských stanicích** ve všech krajích a aglomeracích České republiky s výjimkou Jihočeského, Karlovarského, Libereckého a Plzeňského kraje (obr. 2). Nejnížší koncentrace byly naměřeny v Jihočeském kraji (průměrná koncentrace 18 $\mu\text{g}\cdot\text{m}^{-3}$, medián koncentrací 16 $\mu\text{g}\cdot\text{m}^{-3}$), nejvyšší v aglomeraci O/K/F-M³ (průměrná koncentrace 51 $\mu\text{g}\cdot\text{m}^{-3}$, medián koncentrací 43 $\mu\text{g}\cdot\text{m}^{-3}$).

Maximální denní koncentrace PM₁₀ (153 $\mu\text{g}\cdot\text{m}^{-3}$) byla naměřena dne 31. 10. na městské pozad'ové stanici Ostrava-Fifejdy v aglomeraci O/K/F-M; minimální denní koncentrace PM₁₀ (5 $\mu\text{g}\cdot\text{m}^{-3}$) byla naměřena dne 8. 10. na předměstské pozad'ové stanici Prachatice v Jihočeském kraji. Průměr všech denních koncentrací PM₁₀ naměřených na městských a předměstských stanicích v říjnu 2015 je 34 $\mu\text{g}\cdot\text{m}^{-3}$; medián činí 31 $\mu\text{g}\cdot\text{m}^{-3}$.

Poznámka k obr. 2: Počet městských a předměstských pozad'ových stanic v příslušném kraji/aglomeraci je uveden číslem v koláčovém grafu.

Zdroj: ČHMÚ

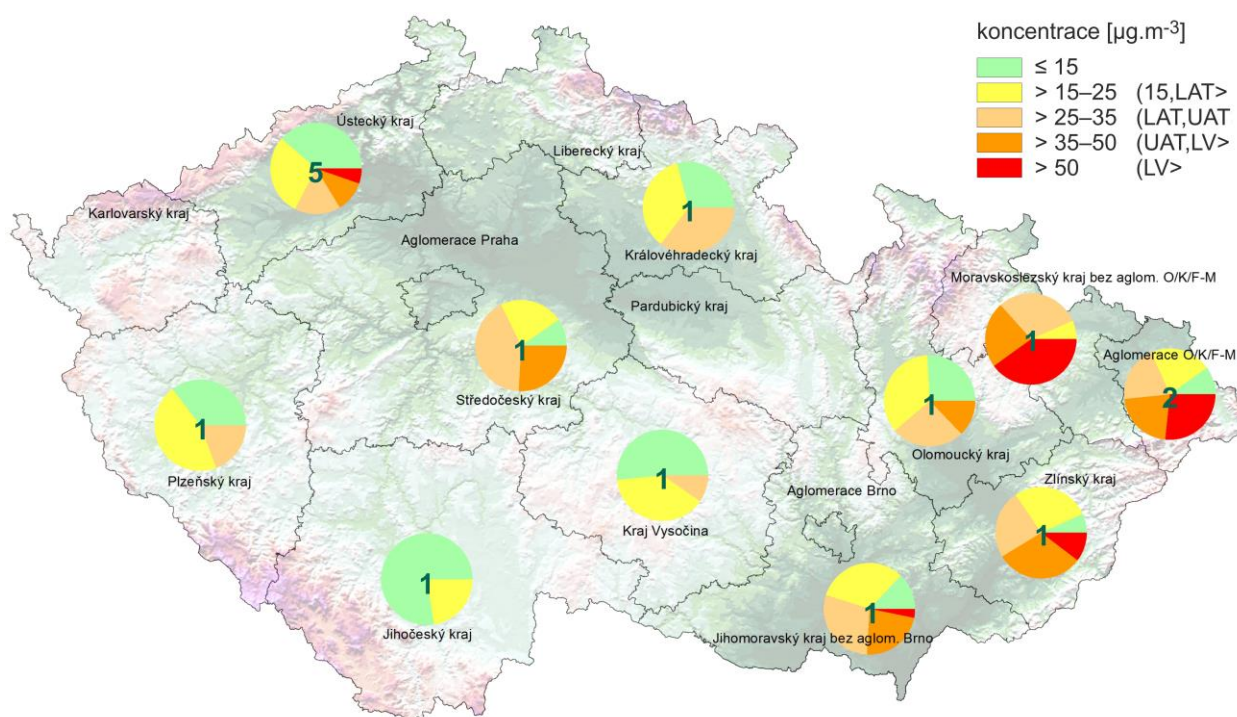
Obr. 2 Rozdělení průměrných denních koncentrací PM₁₀ na městských a předměstských pozad'ových měřicích stanicích, říjen 2015

³ aglomerace Ostrava/Karviná/Frýdek-Místek

III.2 Denní koncentrace PM₁₀ na venkovských stanicích v říjnu 2015

Průměrné denní koncentrace PM₁₀ přesáhly v říjnu hodnotu imisního limitu (LV) **na venkovských⁴ stanicích** v Moravskoslezském kraji bez aglomerace O/K/F-M, v aglomeraci O/K/F-M, v Jihomoravském kraji bez aglomerace Brno a ve Zlínském a Ústeckém kraji (obr. 3). Nejnížší koncentrace byly naměřeny v Jihočeském kraji (průměrná koncentrace 11 $\mu\text{g}\cdot\text{m}^{-3}$, medián koncentrací 11 $\mu\text{g}\cdot\text{m}^{-3}$), nejvyšší v Moravskoslezském kraji bez aglomerace O/K/F-M (průměrná koncentrace 48 $\mu\text{g}\cdot\text{m}^{-3}$, medián koncentrací 44 $\mu\text{g}\cdot\text{m}^{-3}$).

Maximální denní koncentrace PM₁₀ (154 $\mu\text{g}\cdot\text{m}^{-3}$) byla naměřena dne 28. 10. na stanici Věřňovice v aglomeraci O/K/F-M; minimální denní koncentrace PM₁₀ (3 $\mu\text{g}\cdot\text{m}^{-3}$) byla naměřena dne 21. 10. na stanici Košetice v kraji Vysočina. Průměr všech denních koncentrací PM₁₀ naměřených na venkovských stanicích v říjnu 2015 je 26 $\mu\text{g}\cdot\text{m}^{-3}$; medián činí 23 $\mu\text{g}\cdot\text{m}^{-3}$.

Poznámka k obr. 3: Počet venkovských pozad'ových stanic v příslušném kraji/aglomeraci je uveden číslem v koláčovém grafu.

Zdroj: ČHMÚ

Obr. 3 Rozdělení průměrných denních koncentrací PM₁₀ na venkovských pozad'ových měřicích stanicích, říjen 2015

⁴ Data týkající se distribuce denních koncentrací PM₁₀ na venkovských stanicích jsou k dispozici pouze z části krajů a aglomerací České republiky. Důvodem je vyšší zastoupení manuálních stanic ve venkovských oblastech, jejichž data jsou prezentována až po jejich verifikaci, jak bylo zmíněno v úvodní kapitole zprávy.

III.3 Průběh denních koncentrací PM₁₀ v říjnu 2015

K překročení hodnoty imisního limitu průměrné 24hodinové koncentrace PM₁₀ docházelo v říjnu zejména na průmyslových stanicích. Rozptylové podmínky byly během měsíce spíše dobré, ventilační index klesl pod hranici 3 000 m².s⁻¹ v 10 dnech.

Průměrné 24hodinové koncentrace PM₁₀ se, s výjimkou průmyslových stanic, během října pohybovaly spíše pod hodnotou imisního limitu. V druhé polovině první říjnové dekády ovlivňovala Českou republiku okluzní fronta spojená s nevýrazným tlakovým polem a tedy slabým prouděním, což vedlo ke zhoršení rozptylových podmínek a zvýšení průměrných 24hodinových koncentrací PM₁₀. Následně do Česka pronikl studený vzduch od severovýchodu, který byl příčinou výrazného poklesu teplot. V polovině druhé říjnové dekády zasahovala do ČR oblast nízkého tlaku a zvlněné frontální rozhraní, které zvolna přecházelo přes ČR k východu, přineslo dočasné výrazné zlepšení rozptylových podmínek a tedy snížení průměrných 24hodinových koncentrací PM₁₀. V druhé polovině třetí dekády postupovala přes střední Evropu dále k východu tlaková výše, kolem které začal proudit do České republiky teplejší vzduch od jihozápadu. To způsobilo zhoršení rozptylových podmínek a vzestup průměrných 24hodinových koncentrací PM₁₀, které na konci měsíce překročily hodnotu imisního limitu.

III.4 Překročení hodnoty imisního limitu PM₁₀ od počátku roku 2015

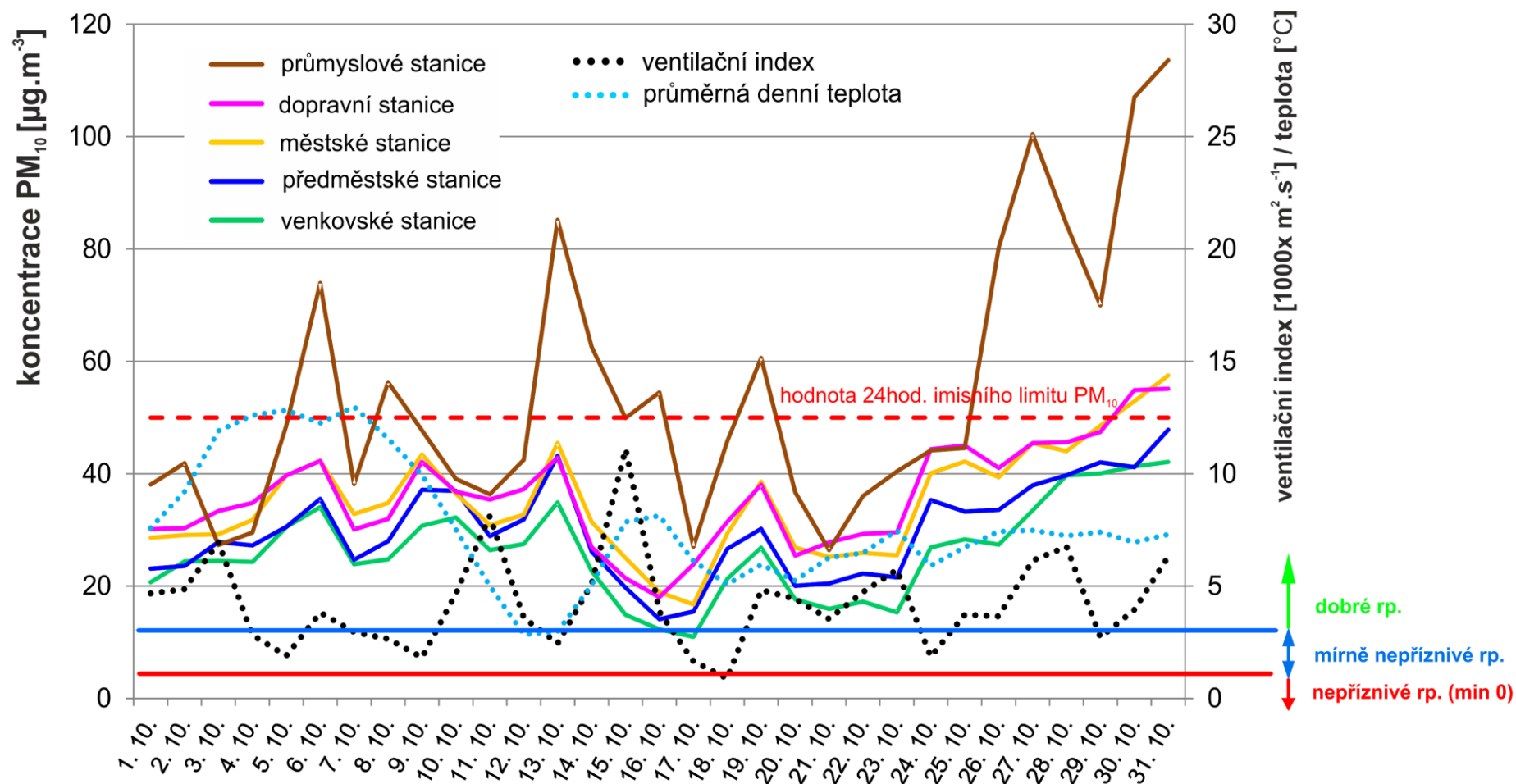
Během října došlo alespoň jednou k překročení hodnoty denního imisního limitu PM₁₀ 50 µg.m⁻³ na 55 stanicích z 87 (obr. 5; hodnoceny stanice, pro které jsou údaje za všechny měsíce od počátku roku 2015).

Maximální povolený počet překročení (35x za kalendářní rok) hodnoty denního imisního limitu PM₁₀ (50 µg.m⁻³) byl na konci října 2015 již překročen na 15 stanicích z 87 (17 % stanic AIM; obr 5). Za hodnocené období leden–říjen 2015 se na počtu překročení hodnoty imisního limitu zatím nejvíce podílel měsíc únor, a to 35 % v průměru pro všechny stanice.

Nejvyšší počet překročení (uvádíme stanice s počtem překročení vyšším nebo rovným 10) hodnoty imisního limitu byl v říjnu naměřen na stanicích Věřňovice (R), Ostrava-Radvanice ZÚ (I), Ostrava-Přívoz (I), Havířov (UB), Český Těšín (UB), Karviná (UB), Orlová (UB), Ostrava-Fifejdy (UB), Ostrava-Zábřeh (UB), Trinec-Kosmos (UB), Kladno-Švermov (UB), Ostrava Radvanice OZO (SUB) a Opava-Kateřinky (UB)⁵.

---

⁵ I – průmyslová stanice; T – dopravní stanice; UB – městská pozad'ová stanice; SUB – předměstská pozad'ová stanice; R – venkovská stanice

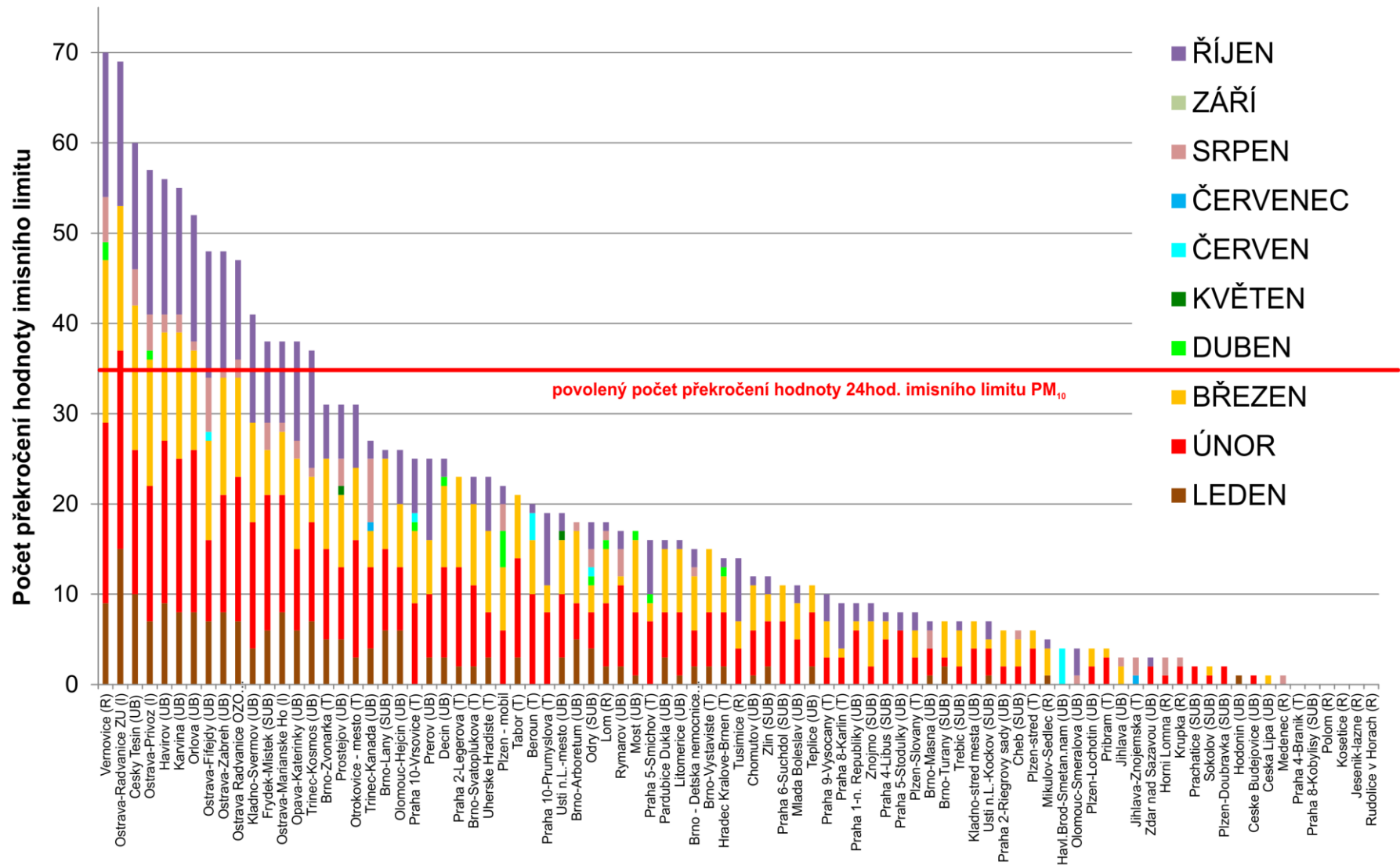

Poznámka k obr. 4: rp. = rozptylové podmínky.

Zdroj: ČHMÚ

Obr. 4 Vývoj průměrných denních koncentrací PM₁₀ a celorepublikového průměru teploty (model ALADIN) a ventilačního indexu (model ALADIN), říjen 2015

Zdroj: ČHMÚ

Obr. 5 Počet dnů, kdy průměrná denní koncentrace PM₁₀ překročila hodnotu svého imisního limitu (50 µg.m⁻³) na stanicích AIM, říjen 2015

IV. KONCENTRACE OSTATNÍCH LÁTEK ZNEČIŠŤUJÍCÍCH OVZDUŠÍ

Koncentrace ostatních látek znečišťujících ovzduší, které lze vzhledem k současné dostupnosti dat hodnotit (tj. hodinová koncentrace oxidu dusičitého, denní a hodinová koncentrace oxidu siřičitého, maximální denní 8hodinová koncentrace přízemního ozonu a maximální denní 8hodinová koncentrace oxidu uhelnatého) nepřekročily v říjnu 2015 hodnotu svého imisního limitu.

V. SMOGOVÝ A VAROVNÝ REGULAČNÍ SYSTÉM

V říjnu 2015 nebyly vyhlášeny **žádné smogové situace**.

Prahové hodnoty PM₁₀ pro vyhlášení smogové situace či regulace byly překročeny na několika lokalitách SVRS, nicméně **nebyly** splněny další zákonné podmínky pro vyhlášení smogové situace.

Prahové hodnoty SO₂, NO₂ a O₃ pro vyhlášení smogové situace či regulace (varování) nebyly překročeny na žádné lokalitě SVRS.

KONTAKTY

ČHMÚ Praha–Komořany: Ing. Václav Novák, e-mail: vnvk@chmi.cz, tel.: 244 032 402

ČHMÚ Praha–Komořany (pro smogové situace): Mgr. Ondřej Vlček, e-mail: vlcek@chmi.cz, tel.: 244 032 488

ČHMÚ Praha–Libuš (Centrální laboratoře imisí): Ing. Jiří Novák, e-mail: novakj@chmi.cz, tel.: 244 033 451

ČHMÚ Ostrava: Mgr. Libor Černíkovský, e-mail: cernikov@chmi.cz, tel.: 603 511 908

ČHMÚ Brno: Mgr. Robert Skeřil, Ph.D., e-mail: robert.skeril@chmi.cz, tel.: 724 774 028

ČHMÚ Hradec Králové: Ing. Markéta BajEROVÁ, e-mail: marketa.bajerova@chmi.cz, tel.: 495 705 040

ČHMÚ Plzeň: Ing. Tomáš Fory, e-mail: fory@chmi.cz, tel.: 604 221 364

ČHMÚ Ústí nad Labem: Ing. Helena Plachá, e-mail: placha@chmi.cz, tel.: 724 522 390

V případě jakýchkoli dotazů či připomínek k měsíční zprávě kontaktujte Mgr. Lucii Kolářovou, e-mail: lucie.kolarova@chmi.cz, tel.: 244 032 406.